

Fryderyk Franciszek Chopin

ur. 22 lutego lub 1 marca 1810 w Żelazowej Woli – zm. 17 października 1849 w Paryżu

Polski kompozytor i pianista. Rodzice Chopina poznali się pracując w dworku hrabiostwa Skarbków w Żelazowej Woli: ojciec – Mikołaj Chopin, z pochodzenia Francuz, od 1802 był tam guwernerem i nauczycielem języka francuskiego, a matka – Justyna z Krzyżanowskich, zajmowała się domem. Młodych ludzi połączyła m.in. pasja do muzyki i w 1806 roku pobrali się. Pierwszym dzieckiem pary była Ludwika. Jesienią 1810 roku rodzina przeniosiła się do Warszawy. Tam urodziły się dwie młodsze siostry Fryderyka – Izabela i Emilia (umarła w dzieciństwie na gruźlicę).

Pierwsze lekcje gry na fortepianie Chopin pobierał u matki, a następnie u Wojciecha Żywnego. Już jako kilkuletni chłopiec brał udział w koncertach charytatywnych i grał w salonach arystokracji warszawskiej, budząc swą muzykalnością podziw nie tylko publiczności, ale i wybitnych artystów goszczących w tym czasie w Warszawie. Wtedy podejmował też pierwsze próby kompozytorskie: młodzieńcze polonezy (np. B-dur i g-moll) i wojskowy marsz (nuty zaginęły).

W latach 1823-26 uczęszczał do Liceum Warszawskiego. Systematyczne studia muzyczne z zakresie teorii i kompozycji odbywał równolegle w Szkole Głównej Muzyki pod kierunkiem Józefa Elsnera, który wysoko oceniał jego zdolności muzyczne. Podczas wiejskich wakacji zapoznawał się z pieśniami i tańcami ludowymi Mazowsza, Kujaw, Wielkopolski i Lubelszczyzny. Zapoznawał się także z muzyką europejską, chodził na koncerty Opery Warszawskiej, słuchał gry Nicolò Paganiniego, Johanna Nepomuka Hummła, Marii Szymanowskiej czy Karola Lipińskiego. Koncertował m.in. w Berlinie, Dreźnie, Wiedniu i Monachium. W 1830 roku dał ostatni koncert w Warszawie i udał się w podróż koncertową, którą zakończył w Paryżu. Tam osiadł na stałe i nigdy już nie powrócił do Polski.

W pierwszych latach pobytu w Paryżu rozwijał działalność koncertową, wykonywał swoje własne kompozycje i utrzymywał pozycję pianisty-wirtuoza. W latach późniejszych skupiał się na komponowaniu i wydawaniu swoich dzieł. Podstawą jego zarobków była jednak działalność dydaktyczna. Utrzymywał przyjacielskie stosunki z wybitnymi muzykami tamtych czasów: Franzem Lisztem, Vincenzem Bellinim, Felixem Mendelssohnem-Bartholdym, Robertem Schumannem, jak również z całą emigracją polską. Mieszkając w Paryżu podróżował do Pragi, Londynu, Manchesteru, Glasgow, Lipska, gdzie dawał koncerty.

W miłości nie miał szczęścia: oświadczył się raz o rękę szlachcianki Marii Wodzińskiej, został odrzucony. W 1836 roku poznał starszą od siebie pisarkę George Sand, z którą miał burzliwy romans. Wielokrotnie wyjeżdżali na wspólne wakacje, m.in. na Majorkę. Przez kilka lat podróżowali między letnią rezydencją w Nohant a zimowym mieszkaniem w Paryżu. Od 1839 roku stan chorego na gruźlicę Chopina stale się pogarszał. W listopadzie 1848 roku dał ostatni publiczny koncert w Londynie, po którym ciężko zaniemógł, a po powrocie do Paryża nie odzyskał już zdrowia. Zmarł 17 października 1849 roku. Pochowany jest na cmentarzu Père Lachaise; jego serce wmurowane jest w ścianę kościoła św. Krzyża w Warszawie.

Twórczość Fryderyka Chopina wyrasta z dwóch źródeł: polskiej tradycji muzycznej oraz stylu brillante, czyli popisowej wirtuozerii. W twórczości Chopina wyróżnić można trzy okresy: a) do 1830 roku – młodzieńczy, b) do 1839 roku – najbardziej rozbudowany, już nowatorski, c) do 1849 roku – mocno nowatorski, syntetyczny.

W pierwszym okresie komponowania Chopin tworzy według wzorów klasycznych, które czerpie od polskich twórców takich, jak: Józef Elsner, Karol Kurpiński, którzy to wzorowali się na Josephie Haydnie i Wolfgangu Amadeuszu Mozarcie. Stąd w twórczości tego okresu przewaga form klasycznych: wariacje, rondo oraz cyklicznych: koncerty, tria, sonaty. Przejawem nawiązania do tradycji ludowej już od najmłodszych lat była inspiracja polonezem, krakowiakiem i mazurem. Przykładem połączenia tych wpływów (klasycznego i narodowego) były takie kompozycje, jak: fortepianowe *Rondo a la Mazur* op. 5, *Rondo a la Krakowiak* op. 14 na fortepian i orkiestrę. W pierwszym okresie twórczości powstają także jedyne dwa koncerty fortepianowe Chopina: *Koncert e-moll* op. 11 i *Koncert f-moll* op. 21.

W drugim okresie twórczości skryształizował się indywidualny styl Chopina jako kompozytora narodowego i romantycznego. Romantyzm w twórczości Chopina to np.: stylizacje tańców, w tym najpopularniejszego tańca epoki – walca i nowe podejście do techniki pianistycznej. Pierwsze kompozycje Chopina nosiły cechy stylu brillante – połączenie rozbudowanych, popisowych partii wirtuozowskich z kantylenowymi, sentymentalnymi. Chopin w drugim okresie twórczości przeznaczając wirtuozerii inną rolę: popisowe, ekstremalne techniczne figury stają się środkiem wyrazu artystycznego, służą przekazaniu emocji. Wśród kompozycji Chopina najlepiej tę zmianę ukazują cykle etiud: *12 Etiud* op. 10, *12 Etiud* op. 25 i *3 nouvelles études* (bez op.). To nowe podejście wpłynęło także na kształt innych gatunków muzyki, które Chopin komponuje w drugim okresie twórczości: scherza, nokturny, impromptus [*ęprąpti*]. Cechą charakterystyczną tych trzech gatunków jest budowa ABA, w której część A jest skontrastowana do B pod względem tempa, charakteru, tonacji i trybu. W drugim okresie komponuje Chopin także utwory jednoczęściowe, jednotematyczne – ballady (*g-moll* op. 23, *F-dur* op. 38). W tym czasie powstają także pierwsze zbiory Mazurków, czyli stylizowanych tanecznych miniatur (np. opusy: 17, 24, 33, 41). W latach 1838-39 pracuje nad zbiorem *24 Preludiów* op. 28. Preludia to miniatury nietaneczne, nawiązujące w tradycji muzycznej do zbiorów *Das Wohltemperierte Klavier* Jana Sebastiana Bacha. Preludia Chopina przeznaczone są do wykonania w całości (24 utwory po kolei), są skontrastowane pod względem nastroju (wirtuozowskie – kantylenowe), tonacji (dur – moll), długości (np. krótkie 16-taktowe *Preludium A-dur* czy *Des-dur Deszczowe*). W ciągu życia skomponował Chopin 19 pieśni, wydanych potem w op. 74. Tworzył je do słów wybitnych polskich poetów, np. Adama Mickiewicza, Stefana Witwickiego i Zygmunta Krasińskiego.

Trzeci okres twórczości charakteryzuje się powrotem do formy cyklicznej (*Sonaty b-moll* op. 35, *h-moll* op. 58 i *g-moll* op. 61) oraz rozbudową form jednotematowych: *Ballada f-moll* op. 52, *Fantazja f-moll* op. 49, polonezy (*Polonez fis-moll* op. 44, *Polonez-Fantazja As-dur* op. 61). W tym okresie przenikają się środki kompozytorskie i wyrazowe poprzednich okresów: technika wariacyjna, środki polifoniczne, technika ewolucyjna (czyli rozwijanie utworu z jednego tematu), rozwijanie formy sonatowej, korzystanie z figuracji i wirtuozerii. Te zdobycze kompozytorskie stały się podstawą rozwoju pianistyki w romantyzmie.